

Triar per transmetre: la mida importa?

Francesca Walls

Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona

Triar quina llengua parlar amb els fills pot ser una decisió important per als progenitors, sobretot quan parlen més d'una llengua o viuen en una societat multilingüe. Com justifiquen les seves tries i quins són els criteris que s'hi apliquen? Aquest article es basa en la tesi doctoral *Transmitting English Abroad: Transnational anglophone parents raising children in Barcelona*, en la qual s'ha estudiat quines llengües s'utilitzen a la llar en famílies amb un o dos progenitors transnacionals anglòfons i s'ha indagat en els papers i valors que s'atribueixen a l'anglès, el castellà i el català.

mots clau: gestió lingüística familiar, transmissió lingüística intergeneracional, representacions lingüístiques

Dins de famílies que compten com a mínim amb un progenitor transnacional –és a dir, immigrant des d'un altre país– sovint els pares es troben en la situació de triar quina llengua (o quines llengües) parlar amb els fills. Aquestes tries poden ser objecte de debat a casa i es poden negociar (i renegociar) com a part d'un procés que s'ha anomenat la *gestió lingüística familiar*. És una decisió important i molt influïda per les representacions individuals acumulades al llarg de totes les experiències lingüístiques viscudes pels progenitors. També ve carregada d'ideologies socials, que es transmeten a través d'interaccions amb altres persones o bé a través dels mitjans que influencien l'opinió pública.

Segons alguns models proposats, la decisió d'aprendre o transmetre una llengua es basa en la mida que té. Abram de Swaan (2001) va proposar un model de sistema lingüístic global on les llengües s'ordenen jeràrquicament

segons el seu nombre de parlants. Es refereix a l'anglès com a llengua *hipercentral*, ja que té un gran nombre de parlants com a llengua inicial (L1) i també com a segona llengua (L2) i, a més, actua com a llengua franca en molts àmbits arreu del món. L'autor utilitza els termes *supercentral*, *central* i *perifèrica* per definir els següents rangs de llengües. Segons l'autor, com més centrada és una llengua, més capital representa per als que la parlen (o aspiren a parlar-la) i més probabilitat de creixement té.

Altres estudis sobre transmissió lingüística intergeneracional han demostrat que l'anglès sol transmetre's millor que no altres llengües a l'estranger. Algunes hipòtesis atribueixen aquesta retenció de parlants al fet de creure que és més útil o valuós parlar una llengua més gran o amb una posició més alta en jerarquies com la que proposa de Swaan. En un món globalitzat i amb un alt grau d'interconnectivitat es podria pensar que tothom deu optar per les llengües

més grans, deixant de banda llengües amb menys parlants tot i que poden tenir un paper rellevant i valoracions altes en el seu entorn immediat.

Una de les preguntes que tracta de respondre la tesi doctoral *Transmitting English abroad: Transnational anglophone parents raising children in Barcelona* és fins a quin punt els progenitors anglòfons residents a l'àmbit metropolità de Barcelona apliquen el criteri de la mida a l'hora de decidir quina llengua (o quines llengües) parlar amb els fills. Per arribar a una resposta, s'ha abordat el projecte amb un disseny de metodologia mixta realitzat en dues etapes. En primer lloc, un qüestionari ha permès conèixer l'índex d'ús lingüístic del castellà, el català i l'anglès en interaccions familiars de 164 famílies i identificar perfils segons els seus usos lingüístics. La segona etapa de la recerca ha consistit en 26 entrevistes en què s'ha pogut explorar els discursos amb els quals els progenitors anglòfons justifiquen les seves tries lingüístiques.

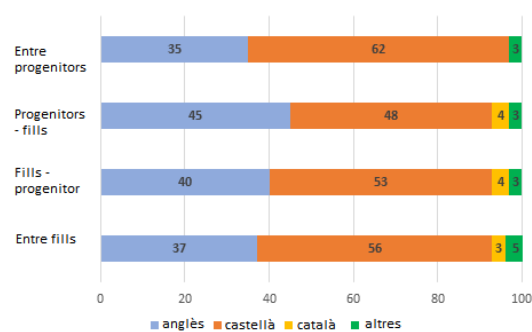
A partir dels resultats del qüestionari, s'ha pogut identificar quatre perfils de família. Els gràfics representen els índexs d'ús lingüístic de cada perfil per a quatre tipus d'interaccions domèstiques (entre progenitors, de progenitors a fills, de fills a progenitors i entre fills). Aquest article se centra exclusivament en els usos del català, el castellà i l'anglès.

Al **perfil 1** hi trobem 47 famílies que utilitzen el castellà i l'anglès a casa, amb més presència de la llengua castellana a tots els nivells. Aquest perfil està format majoritàriament per parelles mixtes de L1 castellà i L1 anglès, on el progenitor anglòfon té coneixement del

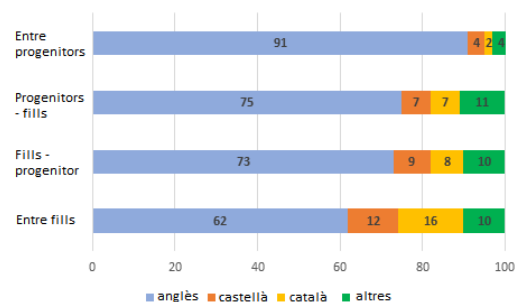
castellà i l'acostuma a utilitzar amb la parella. Amb els fills, però, sembla que el progenitor anglòfon prioritza l'ús de l'anglès. Encara que en les interaccions fills-progenitors hi destaca l'ús del castellà, sembla que molts fills responen en anglès als progenitors quan s'hi adrecen en aquesta llengua. Notem que el català té la menor presència en les interaccions d'aquest perfil.

El **perfil 2** és el més nombrós. Representa 94 famílies que fan un ús predominant de l'anglès a casa. Les parelles provenen de països d'origen i de rerefons lingüístics força variats, amb aproximadament un terç de parelles L1 anglès+L1 anglès. Els progenitors tendeixen a utilitzar l'anglès entre ells i són els que fan un ús major de l'anglès amb els fills de tots els perfils, cosa que correspon amb el major índex d'ús de l'anglès de part dels fills.

Perfil 1 (n=47)

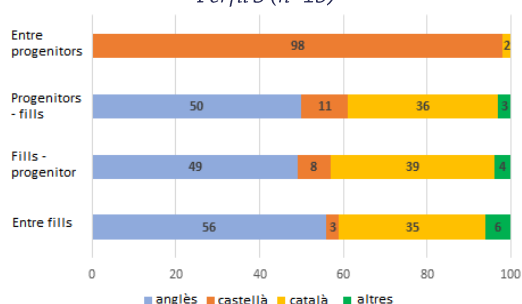

Perfil 2 (n=94)

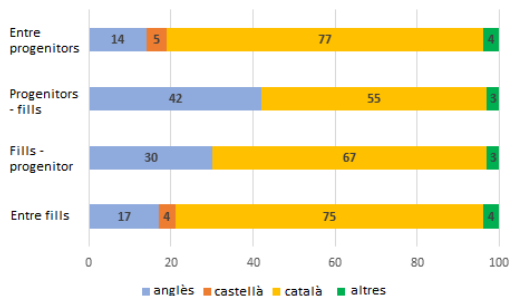

Trobem patrons força diferents als perfils 3 i 4, que són els més petits d'aquest estudi amb 15 i 8 famílies respectivament. Aquests perfils solen estar formats per parelles L1 anglès + L1 castellà/català o L1 català, cosa que suggereix que les parelles serien d'origen local. Les famílies del **perfil 3** utilitzen les tres llengües a casa en proporcions semblants. Malgrat que entre progenitors es parla el castellà, trobem un ús força equilibrat de l'anglès i el català en les interaccions progenitors-fills. D'altra banda, al **perfil 4** hi trobem el català com a protagonista de les interaccions domèstiques. I tot i que comparteix espai amb l'anglès, detectem que el progenitor anglòfon d'aquestes famílies fa ús del català a casa, sobretot amb la seva parella.

Perfil 3 (n=15)

Perfil 4 (n=8)

Tot i existint un lligam perceptible entre els perfils d'ús lingüístic i la composició de les parelles, el lloc d'origen no acaba de determinar la pertinença a un grup o l'altre. Tal com s'ha

observat entre la població japonesa de Barcelona (Fukuda 2009), també hi influeixen les trajectòries passades i futures que els progenitors s'imaginen per a ells i els seus fills. Als primers dos perfils es troben les famílies amb les trajectòries més mòbils. Molts progenitors han viscut en altres països (a més del seu país d'origen) abans de mudar-se a Barcelona, i molts perceben una gran probabilitat de tornar a canviar de context, principalment per motius professionals. D'altra banda, als perfils 3 i 4 es parla més d'estades a l'estranger per als fills però la majoria dels progenitors visualitzen els seus projectes de futur a Catalunya. Una vegada detectades aquestes diferències, es va indagar quina relació mantenien amb les representacions lingüístiques expressades pels progenitors durant les entrevistes.

Independentment de la pertinença als perfils, tots els progenitors donen molta importància al fet que els seus fills adquireixin el màxim nombre de llengües possibles («quantés més, millor»), i tots comencen la seva llista amb la llengua anglesa. Primer de tot, expressen la importància de l'anglès com a part de la seva identitat («perquè és la meua llengua»), una llengua que els seus fills haurien de compartir per arribar a tenir una connexió autèntica amb ells i amb la seva família. Sobretot, no veuen suficient que els seus fills entenguin i parlin l'anglès: als progenitors els resulta molt important que el parlin com un parlant nadiu, sense accent perceptible ni limitacions a l'hora d'expressar-se.

A banda, i sempre en segon lloc, els progenitors anglòfons apel·len a l'estatus de l'anglès com una «llengua global» que tindrà molta utilitat en

el futur professional, acadèmic i cultural dels seus fills, tant si es queden a Barcelona com si marxen a l'estranger. Per poder tenir èxit professional i acadèmic, també expressen el desig que els seus fills arribin a tenir un alt nivell de lectura i escriptura.

El terme *llengua global* també l'utilitzen per referir-se al castellà. Es valora com un capital important pels seus fills aquí i més enllà, centrant-se en la seva utilitat donat el seu gran nombre de parlants en diversos països i continents. Tanmateix, els progenitors no fan gaires esforços per garantir l'adquisició del castellà. Encara que no sigui la llengua vehicular predominant de l'escola, entenen que el seus fills tindran l'oportunitat d'adquirir un alt nivell de castellà a Barcelona.

Pel que fa al català, la majoria dels progenitors el consideren una eina d'integració i connexió amb l'entorn on resideixen. En molts casos, el progenitor anglòfon declara no tenir coneixement del català (o no utilitzar-lo gaire si en té), però hi veu molta importància per als seus fills i el seu sentit d'identitat («*per sentir-se part de la societat*»). Quan parlen del futur que s'imaginin pels seus fills, la majoria dels progenitors indiquen que valoren el català com un capital important. Mitjançant exemples de coneguts, expliquen que els sembla molt probable que els seus fills vulguin quedar-se a Catalunya després de viure possibles estades a l'estranger durant els estudis o per viatjar. D'aquesta forma, tot i ser molt important aprendre llengües globals, també veien com a prioritari el català.

No obstant això, alguns dels progenitors entrevistats del perfil 1 dubten del valor del

català per als seus fills. Apelen a la mida del català (comparada amb la de l'anglès o el castellà) per argumentar que probablement no servirà de res als seus fills, que presenten com a ciutadans globals i cosmopolites, gens preocupats per una llengua local. Aquest punt de vista és minoritari, però il·lustra un conflicte entre una jerarquia global basada en el nombre de parlants a nivell internacional i una jerarquia local on es valora molt una llengua que el model de de Swaan no contemplaria *a priori* com a important.

Per tant, sembla que la mida d'una llengua no és l'únic criteri que es té en compte quan es tria la llengua (o les llengües) que es transmetrà (o transmetran). La majoria dels pares anglòfons no descarten el català com a part integrant del futur dels seus fills, tot i la possibilitat de socialitzar-se gairebé exclusivament en castellà (o fins a cert punt en anglès) a Barcelona. Les avaluacions que ens proporcionen els progenitors anglòfons ens indiquen que els valors de les llengües estan imbricats amb els contextos passats, presents i futurs (imaginats o projectats). Jerarquies globals com la proposada per de Swaan es mostren descontextualitzades i ens expliquen poc de les decisions situades dels progenitors transnacionals.

Referències

- DE SWAAN, Abram (2001). *Words of the World: The Global Language System*. Polity
- FUKUDA, M. (2009). *Els japonesos a Catalunya i la llengua catalana: comunitat, llengües, i ideologies lingüístiques*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona
- WALLS, Francesca (2018). *Transmitting English abroad: transnational anglophone parents raising children in Barcelona*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

núm. 3—nov. 2018

apunts de sociolingüística
i política lingüística

Com citar aquest apunt

WALLS, Francesca (2018). «Triar per transmetre: la mida importa?». *Apunts de sociolingüística i política lingüística*, 3, 1-5

Editors

Xavier Mas Craviotto i Avel·lí Flors-Mas

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Contacte

CUSC-Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona

Adreça: Gran Avinguda de les Corts Catalanes, 585.
08007 Barcelona

Telèfon: +34 93 403 7065

Adreça-e: cusc@ub.edu

Web: <http://www.ub.edu/cusc>

Twitter: @CuscUB

Facebook: @cuscub